

L'EQUIP SANITARI COM A BASE PER A L'ASSISTÈNCIA

NATIVIDAD ESTEVE

Escola Universitària d'Infermeria del Mar, Barcelona

ADEQUACIÓ DE LA FORMACIÓ EN LES PROFESSIONS SANITÀRIES

En l'horitzó temporal de l'any 2010 les organitzacions, els professionals i l'oferta de serveis sanitaris s'haurà d'haver adequat a les formes de demanda que sorgiran per la incidència del conjunt de factors de canvis socials, econòmics, culturals, i també a l'evolució dels valors de la nostra societat.

Els professionals sanitaris haurem d'adequar les formacions de les professions sanitàries, capacitant-les per a l'exercici professional en situacions canviants, previsibles i desitjables que sens dubte apareixeran.

Aquests canvis ens porten a plantejar que els professionals sanitaris haurem de proporcionar l'assistència a la població en l'àmbit de:

- Un sistema sanitari que orientarà l'oferta sanitària d'ús públic cap a una resolució satisfactòria de les necessitats de la població, és a dir, passant d'un sistema orientat al desenvolupament de l'oferta de serveis a un sistema orientat cap a la satisfacció de la demanda.

- Una concepció integral de la salut, amb especial èmfasi en la prevenció de la malaltia i promoció de la salut.

- Un model sanitari més integrador dels recursos en els diferents nivells, establint convenis, creant empreses sanitàries i consorcis, amb la finalitat d'optimitzar els recursos econòmics i les plantilles i de coordinar els fluxos de pacients.

- Organitzacions sanitàries on serà necessari contemplar, amb una àmplia visió de la salut, l'ésser humà com un tot, que posa la seva confiança en la provisió de les cures i que també espera respecte per la seva autonomia, participació en la presa de decisions, implicació en el seu procés de recuperació i una informació clara.

- Organitzacions sanitàries complexes en entorns canviants, en el marc d'un mercat cada cop més competitiu.

- Organitzacions sanitàries que situaran l'usuari en el centre dels serveis

sanitaris, i en conseqüència, les estructures organitzatives canviaran per configurar un model orientat cap al pacient. S'anirà més cap a una gestió integrada pels processos assistencials que no pas cap a una gestió de les estructures.

Des de la universitat, com un servei públic, s'haurà d'apropar la formació a la realitat social i professional del nostre entorn, a fi que, sense abandonar les irrenunciabls tasques de desenvolupar la ciència i realitzar investigació, la universitat pugui donar resposta a les noves demandes socials i del mercat de treball, formant un professional competent de les ciències de la salut.

Per capacitar els professionals per assumir els nous rols en el futur escenari del sistema sanitari, serà necessari que el sistema educatiu els doni la capacitat per dur a la pràctica els coneixements, les habilitats i les actituds pròpies de la professió, al servei de la prevenció i resolució dels problemes de salut dels individus, tenir cura de la comunitat, mantenir una comunicació i relació amb l'usuari i/o família, treballar en equip, mantenir una comunicació interprofessional, tenir una actitud d'aprenentatge permanent, desenvolupar un comportament ètic i adquirir una actitud de compromís i implicació professional amb la societat.

En la seva formació, els professionals necessiten adquirir una bona base de coneixements científics i tècnics, sense oblidar una formació humanista i el coneixement dels principis de la bioètica.

TREBALLAR EFICACMENT EN EQUIP, PER QUÈ AQUESTA COMPETÈNCIA ESDEVÉ TAN NECESSÀRIA?

El coneixement i la comprensió del temes relacionats amb la salut ha crescut, l'èmfasi ja no es centra només en tractar la malaltia, sinó en tractar l'individu tenint en compte la relació de tots els factors biopsicosocials que incideixen en el pacient i en la família.

Els serveis assistencials es produeixen gràcies a la col·laboració i cooperació d'un gran nombre de professionals que intervenen de forma directa o indirecta en les cures, tractament i recuperació del pacient i de la família, dintre d'organitzacions que tenen l'objectiu comú de prestar serveis de qualitat que responguin a les necessitats dels ciutadans.

Si entenem el sistema sanitari com un conjunt d'elements interconnectats i interdependents que formen un tot complex. I si entenem que les propietats d'un sistema deriven de les interaccions de les parts i no de les seves accions per separat, hem d'ensenyar als professionals a realitzar un treball en col·laboració amb totes les parts del sistema: usuaris, gestors, planificadors, professionals sanitaris i tècnics, basat en la participació, la col·laboració i la corresponsabilitat.

Amb els planificadors i gestors, per optimitzar els recursos i aconseguir una coordinació organitzativa que millori els fluxos de pacients.

Amb els professionals de tots els nivells d'atenció, buscant un treball de consens que permeti articular una perfecta continuïtat en els processos assistencials, independentment del nivell i lloc on es donin.

Amb els usuaris i la comunitat, perquè els professionals, en les seves intervencions, han de tenir en compte la importància de la família i de la comunitat com a gran generadora de suport i ajuda a les persones malaltes. El coneixement i promoció dels recursos propis de les persones, la família i la comunitat serà un dels recursos més importants sobre els quals actuar.

Cada vegada més, les organitzacions sanitàries consideraran el ciutadà com usuari, situant-lo en el centre dels serveis sanitaris. En conseqüència, les estructures organitzatives canviaran per configurar un sistema orientat cap al pacient, on la gestió dels productes i processos assistencials es configurarà com l'eix organitzatiu que no persegueix només l'eficàcia, sinó l'efectivitat dels processos assistencials.

La gestió per processos i productes assistencials s'ha de basar, prioritàriament, en el coneixement de les necessitats de la població i en la participació dels diferents col·lectius, especialment dels professionals sanitaris, i necessitarà una organització funcional aplanada, descentralitzada i interprofessional.

L'aposta de descentralització, per apropar el més possible els elements de decisió als operatius, porta al retrobament del protagonisme dels professionals sanitaris, fent possible l'exercici professional organitzat.

L'exercici d'aquest protagonisme s'ha de correspondre necessàriament amb la capacitat dels professionals per entendre's, seleccionar, consensuar i estandarditzar les pràctiques professionals, implicant tots els professionals en el treball interdisciplinari, com també participar en les estratègies organitzatives on la seva cooperació sigui imprescindible.

La complexitat de l'atenció als usuaris, el treball en organitzacions complexes i canviants, on les interrelacions de tots els elements que les configuren són cabdals, necessitarà la participació i la concurrència de diferents disciplines.

Sovint podem observar que diferents disciplines intervenen en la resolució d'un problema comú. Això no significa necessàriament que el seu treball sigui interdisciplinari.

QUÈ ENTENEM PER EQUIP INTERDISCIPLINARI ?

Luszki defineix l'equip interdisciplinari com un grup de persones que a partir de conceptes, mitjans o instruments propis de cada una de les disciplines, elaboren un pla de treball sobre un problema comú segons la competència de cadascun d'ells, amb una comunicació constant i que té com objectiu prevenir o resoldre errors i compartir la responsabilitat del resultat final.

Cada professional basa els seus coneixements i habilitats en la investigació. Sap com actuar en el maneig del pacient des de la seva experiència uniprofessional. Però hi ha una altra forma que pot millorar aquest maneig i és el coneixement i la comprensió d'altres professionals. El professional que valora el judici dels col·legues d'altres disciplines té un gran potencial per millorar la qualitat de les seves decisions.

El que caracteritza el treball en equip interdisciplinari és l'intercanvi entre els components de les diferents disciplines, posant els coneixements al servei de l'objectiu comú, en l'àmbit del respecte mutu, establint i consensuant objectius comuns per resoldre un problema de salut i realitzar, d'acord amb les seves competències, les accions, activitats i procediments necessaris per aconseguir un òptim resultat.

El treball en equip pot ser contemplat com un *continuum* representat pel grau de coordinació i integració dels seus membres, essent els extrems l'aïllament o la fusió.

S'entén l'aïllament com aquella situació on els professionals estan aïllats físicament, i les perspectives de l'usuari no són compartides per altres disciplines.

Per fusió entenem quan el pacient i la seva família són considerats part de l'equip, els diferents professionals deixen de percebre's des de la perspectiva del seu rol, i es centren més en les habilitats que poden oferir i no pas en les seves habilitats individuals.

FORMACIÓ DE PROFESSIONALS PREPARATS PER TREBALLAR EN EQUIP

Si volem uns professionals capaços de realitzar un treball en equip caldrà capacitar-los per :

- Explicar i comentar fins acordar conjuntament amb el pacient i/o la seva família les actuacions a seguir, així com les seves recomanacions.
 - Definir i formular els objectius en el si de l'equip de treball amb claredat i derivant-ne un pla d'actuació, així com avaluar-ne els resultats.
 - Escoltar i recollir les opinions dels diferents membres de l'equip en la seva especificitat.
 - Donar la pròpia opinió, amb fermesa i claredat, tot respectant l'opinió dels altres i sense agreujar-los.
 - Assumir i desenvolupar el rol que li pertoca en cada circumstància.
 - Consultar a temps i efectivament els altres professionals de la salut
 - Reconèixer les habilitats, les competències i els papers dels altres professionals .
 - Delegar les activitats d'acord amb els coneixements, habilitats i capacitats de qui ha de realitzar la tasca.
 - Elaborar informes escrits, llegibles, ben estructurats i concisos.
 - Presentar els casos de manera estructurada, comprensible i concisa.
 - Redactar informes per comunicar els problemes identificats, així com les seves conseqüències sobre els plans d'actuació
 - Comunicar-se amb els diferents àmbits assistencials.
 - Participar i implicar-se en la definició de les polítiques de salut i en les estratègies organitzatives en els diferents àmbits assistencials i institucionals.
- Per això es farà necessària una formació que vagi més enllà del marc estret de la pròpia disciplina i doni elements als professionals, perquè, sense renunciar

als interessos de la pròpia disciplina, posin els coneixements al servei de l'objectiu comú.

El treball en equip necessita un aprenentatge, una pràctica i una predisposició. Serà necessari donar coneixements que:

- Introdueixin els elements bàsics que descriuen i condicionen les relacions interpersonals (Comprensió del comportament social i les motivacions que el mouen. La percepció de les persones. Interacció social...)

- Donin un marc de referència teòrica que permeti el treball en grup (Formació, manteniment i dissolució...)

- Descriguin les diferents fases, processos i dinàmiques que es poden establir en el si d'un grup (status, rols i normes. Lideratge, cohesió...)

- Facilitin els elements que permetin la planificació i l'avaluació del treball de grup. (Rendiment individual comparat amb el del grup. La solució individual comparada amb la del grup. Judici individual i judici del grup. Avaluació, elaboració d'informes...)

- Expliquin els diferents mètodes que faciliten el desenvolupament de les reunions (El mètode de casos. Discussió en panel...)

Ensenyar habilitats de:

- Comunicació interpersonal

- Presa de decisions

- Habilitats negociadores

- Habilitat per generar treball per als altres

- Reconèixer i acceptar les interdependències

- Utilitzar la diversitat individual per millorar les decisions

- Lideratge

Ensenyar actituds per:

- Escoltar, rebre i donar *feedback*. Entendre la diversitat de les persones.

- Saber fer ús del poder i de l'estatus per influir positivament

- Ser responsable de les seves actuacions

- Demostrar respecte, confiança, assertivitat, flexibilitat, saber els límits de la seva col·laboració

- Voluntat per fer treballs menys "importants"

No hi ha millor manera per aprendre a treballar junts que aprendre a aprendre junts, cosa que ens ha de dur a buscar estratègies educatives de caire interprofessional que permetin entendre, respectar i valorar les característiques inherents a les altres professions.

Però no n'hi ha prou amb tot el que hem dit. Com a professionals, sigui quin sigui el nostre àmbit d'actuació, hem de ser "models formatius" per a les noves promocions, que han de veure en nosaltres les actituds que volem que adquireixin.

Hem de transmetre'ls que el treball interdisciplinari és una forma de fer que ens dóna l'oportunitat d'aconseguir la satisfacció de l'usuari i de la família, la pròpia satisfacció, un enriquiment personal i professional i el reconeixement del propi treball, cosa que no sempre és fàcil d'aconseguir.

BIBLIOGRAFIA

- Brifder, P. (1992). The move to patient- focused care. American Journal of Nursing. Volume 91.
- Caballo, V. E. (1993). Manual de evolución y entrenamiento de las habilidades sociales. Sigloxxi editores, Madrid.
- Colom, D. (1993). La intervención multidisciplinar de los equipos de salud y su influencia en la corresponsabilidad familiar y social. Enfermería Clínica, julio-agosto, vol.3, nº 4, 30-35.
- Hornby, S. (1993). Collaborative Care. Interprofessional, Interagency and Interpersonal. Blackwell Scientific Publ., Oxford.
- Monras, P. (1994). Alternatives dins de la gestió sanitària: de la gestió d'estructures a la gestió integrada del processos assistencials. Fulls Econòmics, abril-juny 22, 17-20. Barcelona.
- Monras, P., Solans, P. (1994). El «*Contínuum* Asistencial» como objetivo de la coordinación de niveles de atención e interinstitucionales. Puntexpress Sanitat 148,1-5. Barcelona.
- Shaw, M. E. (1989). Dinàmica de grupo. Psicología de la conducta de los pequeños grupos. Herder, Barcelona.
- Editorial. (1996). Trabajo en equipo interdisciplinar en el hospital. Nursing, vol. 14, nº3, pp. 4.